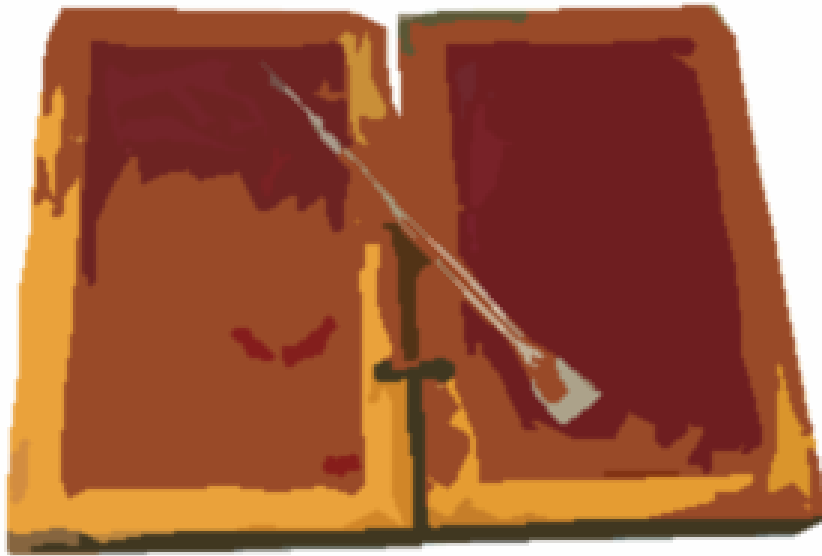

TABELLAE GRATIAE MAXIMILLAE

DOMUS
BAEBIA

Tabella V
De Militaribus
Una visita inesperada

Kalendis Martiis (1 de març)
Lunæ dies

Hui hem rebut una visita inesperada, es tracta de *Cerealis*, amic de *Lucius Bæbius Auitus*, el primer senador de la família i pare del meu espòs. *Bæbius Auitus* va morir fa poc temps i la seua màscara de cera (*imago*) la tenim guardada en un lloc privilegiat dins de l'armari de l'atri. Va lluitar en la *Legio X Gemina* i *Cerealis* va compartir amb ell molts moments fins que va partir a *Britannia*.

Cerealis ja està llicenciat amb honor, ha venut les terres que li van atorgar i ha decidit tornar a *Hispania* amb la paga rebuda a passar els anys que li queden.

Ha vingut a la nostra *domus* esperant veure el seu gran amic, però no ha pogut ser. Encara que no coneixíem personalment *Cerealis*, ha sigut acollit com marquen les normes d'hospitalitat perquè portava amb ell el pacte d'amistat signat fa molts anys amb el meu sogre (*tessera hospitalis*) i estarà amb nosaltres uns dies.

Des del primer moment, tots hem mostrat molta curiositat per la seua arribada, perquè estem desitjosos que ens conte moltes coses de la seua vida militar junts.

Durant la *cena* ha aprofitat per a mostrar-nos el seu diploma militar de bronze i per a explicar-nos com es van allistar. Amb 18 anys van prendre la decisió de passar a formar part de l'exèrcit romà, al llarg de 25 anys de la seua vida i van superar sense dificultat les proves exigides (*probatio*), perquè eren ciutadans censats, estaven solters i no tenien problemes de salut. Després de fer el jurament (*sacramentum*) de lleialtat a l'emperador, els van entregar una placa d'identificació (*signaculum*) i els diners necessaris per a acudir a les seues respectives unitats militars, on van començar un dur entrenament.

En explicar-nos els seus aproximadament quatre mesos d'entrenament, el meu espòs i el meu fill van somriure amb complicitat, perquè recordaven les eternes converses amb l'avi, en les quals narrava les seues "batalletes". Van aprendre disciplina i van exercitar els seus cossos amb marxes, natació, salts, ús de les armes, etc. fins a ser nomenats soldats (*militēs*). També recordava perfectament les llargues marxes suportant l'esgotador equip militar que pesava al voltant d'uns 40 quilos i la rapidesa amb la qual col·locaven els seus escuts a manera de closca de tortuga (*testudo*) quan es protegien de l'atac enemic.

Sentint-li parlar, vam aprendre moltes coses, no sols del funcionament de l'exèrcit, sinó també de l'amistat que sorgia dia a dia en el campament.

Cerealis també ens va descriure com era la seua vida en el campament de *Vindolanda*. Estava fortificat i construït amb pedres. Ell compartia

barracó amb set companys (*contubernium*) amb els quals, després de fer les seues tasques quotidianes, recuperava forces menjant un plat de llentilles cuites amb verdures, una mica de formatge, unes galetes de blat (*bucellatum*), cansalada de porc i un refrescant got de vinagre i aigua (*posca*) o de cervesa. A més a més, passava el seu temps lliure tirant una partida de daus (*aleae*) o amb algun joc d'estratègia (*latrunculi*).

La conversa era tan interessant que no ens vam adonar que el temps passava i que ja era massa tard, havíem de retirar-nos, però abans *Cerealis* va insistir a mostrar-nos les condecoracions rebudes pel seu valor en la batalla.

Quin home més valent!

CURIOSITAT

Equipament d'un legionari Romà

Un legionari romà portava damunt aproximadament uns 35 o 40 quilos quan avançava amb l'equip complet, que es componia de:

- **Escut** (*scutum*), de forma rectangular, encara que lleugerament corbat, amb reblons metàl·lics.
- **Casc** (*galea*); primer de bronze i més tard de ferro, amb protecció posterior per al bescoll.
- **Cuirassa** (*lorica*), al principi era de cota de malla formada per una xarxa metàl·lica. Al començament de l'imperi va ser substituïda per una armadura de plaques articulades (*lorica segmentata*).
- **Espasa** (*gladius*), tenia doble tall i mesurava uns 55 cms. de llarg.
- **Javelina** (*pilum*), llança composta d'una peça de fusta i una prolongació metàl·lica acabada en punta. Aquestes dues parts s'unien per una part que es trencava en impactar contra l'objectiu, i així no podia ser utilitzada per l'enemic.
- **Calçat militar** (*caligæ*), amb una sola molt resistent composta de diverses capes de cuir i claus en la part inferior.
- **Cinturó** (*cingulum*), amb uns penjolls protectors.
- **Mocador** (*focale*), per a protegir el coll de les rascades de l'armadura.
- **Punyal** (*pugio*), de xicotetes dimensions.

¿Sabies que...?

- Molta informació sobre la vida quotidiana de l'exèrcit romà procedeix d'una antiga fortificació militar que estava en *Vindolanda (Britannia)*, prop del mur d' *Hadrianus*.

En aquest campament es van trobar nombroses cartes datades en el segle I d. C. Eren tauletes escrites sobre fusta amb tinta, no sols documents militars sinó també altres escrits com el diari d'un cuiner amb llista de convidats i menús, cartes com la d'un cert *Octavius* que demana diners a un tal *Candidus* i es queixa del mal estat de les carreteres i fins i tot la invitació a una festa d'aniversari dirigida per l'esposa del cap de la guarnició a una amiga, casada amb un alt càrrec militar de la fortificació veïna.

PER A SABER MÉS:

[Quadern Militaria. Ludere et Discere.](#)
[Spatium militaria](#)
[Spatium scriptura Vindolanda- cursiva](#)

ACTIVITATS

I- Relaciona la columna de la dreta amb la de l'esquerra. Tots els termes fan referència a l'equip militar:

Caliga

casac

Pilum

armadura

Lorica

sandàlia

Scutum

espasa

Galea

llança

Gladius

escut

DOMUS
BAEBIA

II- En el text *Cerealis* mostrava a la família la *tessera hospitalis*.
En [aquest enllac](#) tens informació sobre aquest tema.

Fes la teua *tessera hospitalis* amb el text típic de moltes d'elles.

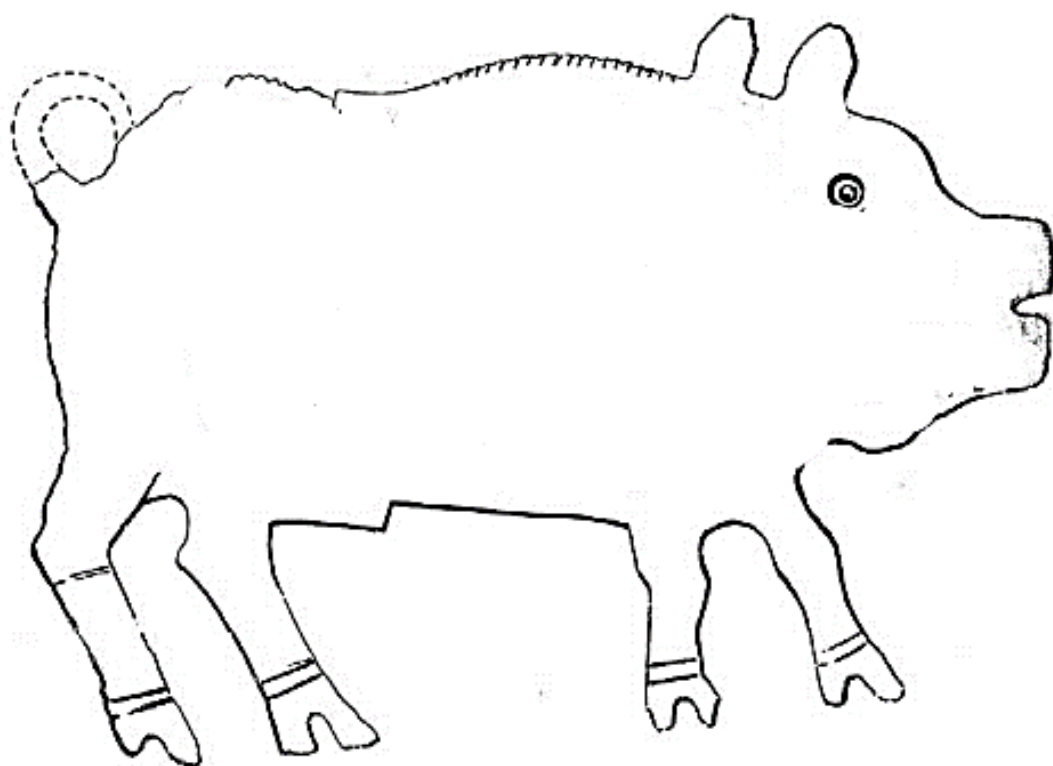
“TESSERA HOSPITALIS DE (POSA EL TEU NOM) AMB (EL NOM DE LA PERSONA AMB LA QUAL VOLS FER EL PACTE D'AMISTAT)”

SAQVNTINA

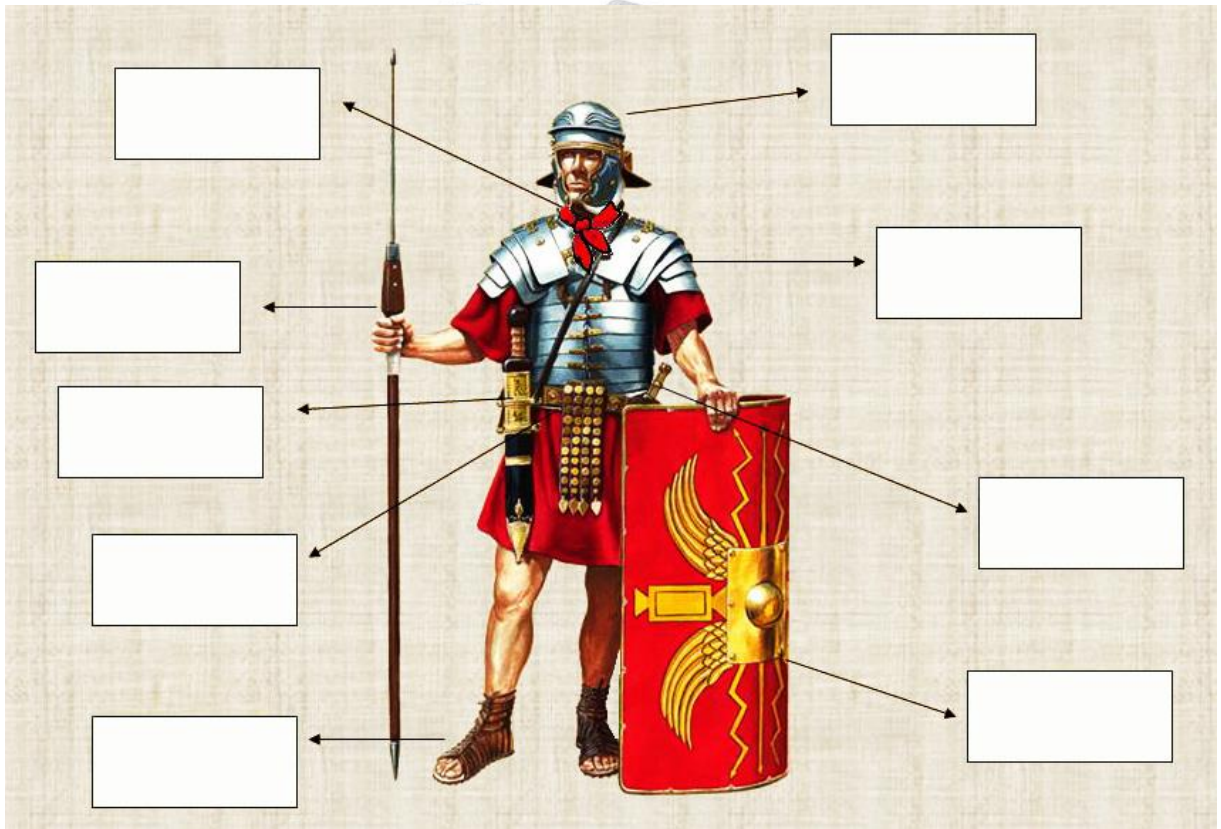

BAEBIA

III- Posa el nom de totes les parts que constitueixen un equip militar:

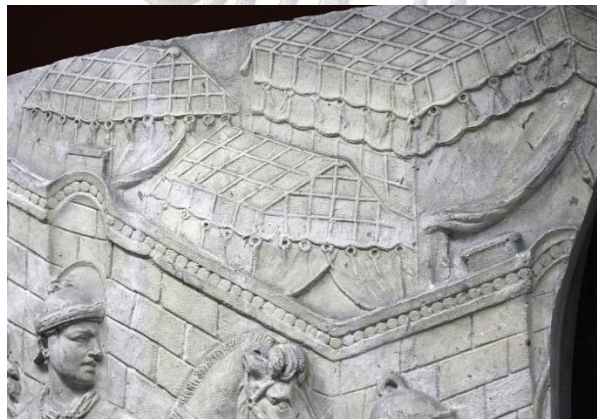
DOMUS
BAEBIA

IV- Mira amb deteniment aquestes imatges de la Columna de Trajà i contesta a les preguntes:

Quina formació militar estan representant en la imatge? En el text ens parla d'ella *Cerealis*.

Què creus que s'està representant en aquest fragment de la Columna de Trajà?

Què penses que estan fent els soldats? Podries identificar alguns elements del seu equipament?

V- T'animes a menjar alguna recepta militar romana?

RECEPTA DEL *BUCCELLATVM*

Ingredients:

- 2 tasses de farina de blat integral.
- 1 cullerada d'oli verge extra.
- 1 cullerada de sal fina.
- Aigua necessària per a fer la massa.

Elaboració:

Mesclar els tres ingredients, afegint aigua a poc a poc fins a aconseguir una massa homogènia. Estirar la massa i fer galetes. Ficar en el forn fins que es dauren, durant 10- 15 m., a 250º, sobre una reixeta perquè es cuine per totes dues cares.

A aquesta recepta se li poden afegir altres ingredients com olives, herbes aromàtiques, fruita seca, etc. I fins i tot se li pot fer una inscripció llatina.

RECEPTA DE LA POSCA

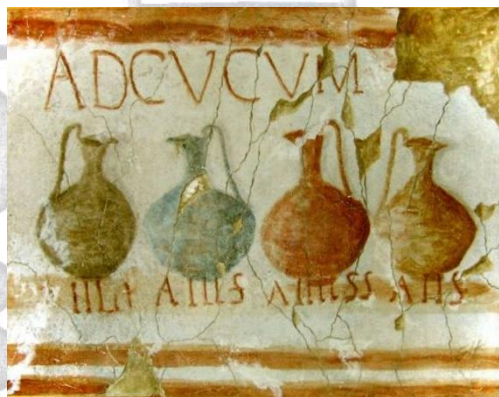
No ens ha arribat com es feia la beguda anomenada “*posca*”, però en el llibre de *Cathy K. Kaufman, Cooking in Ancient Civilizations* trobem una possible recreació de la *posca*:

Ingredients:

- 1 tassa i ½ de vinagre
- ½ tassa de mel
- 1 cullerada de llavors de coriandre
- 4 tasses d'aigua

Elaboració:

Mesclar la 1 tassa i ½ de vinagre amb la ½ tassa de mel, la 1 cullerada de llavors de coriandre picades i les 4 tasses d'aigua. A continuació bullir l'aigua mesclada en una olla per a dissoldre la mel. Després de colar les llavors de coriandre, es pot servir.

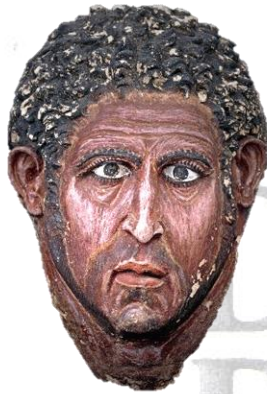
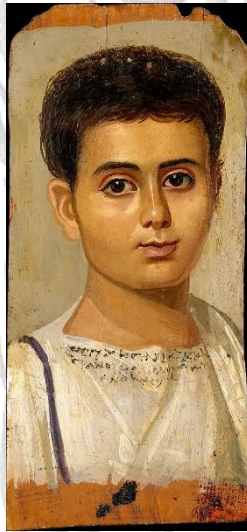
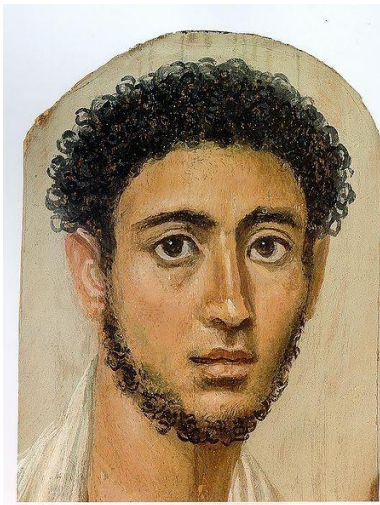

VI- Anem a fer una màscara d'escaiola com la de les “*imagines maiorum*”

En [aquest enllaç](#) trobaràs informació sobre aquest tema. En [aquest tutorial](#) hi ha una explicació detallada per a fer una màscara d' escaiola.

Ací tens unes imatges que et poden servir de guia per a pintar la teua màscara

BAEBIA

Material necessari:

- bena d'escaiola
- tisores
- aigua
- 2 recipients
- vaselina o crema hidratant
- pinzelles
- pintura acríliques o temperes
- laca o vernís
- 2 cordons (opcional)

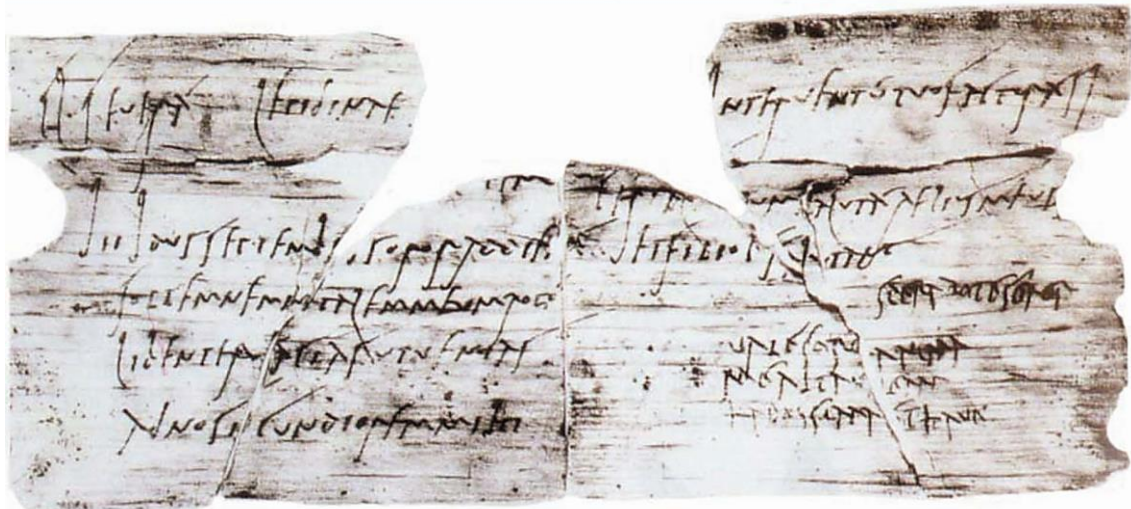
Procés:

- 1- Tallar la bena d'escaiola a tires de diferents mesures. Unes llargues per a cobrir zones àmplies i altres xicotetes per als detalls.
- 2- Posa les tires en un dels recipients. En l'altre posa aigua.
- 3- Posa't crema o vaselina en la cara. Si vols pots posar-te unes tires de paper higiènic sobre la crema o la vaselina, així t'assegures que la màscara eixirà amb més facilitat. No cobrisques els ulls, el nas ni la boca.
- 4- Banya les tires en el recipient amb aigua.
- 5- Comença a col·locar les tires en la cara, evitant que s'arruguen. Has d'entrecruar-les per a crear una textura gruixuda, uniforme i forta.
- 6- Has de donar-te certa pressa, perquè passats uns 10 o 15 minuts, notaràs que la màscara comença a assecar-se i va enlairant-se de la cara.
- 7- Retira-la amb cura.
- 8- Neteja bé la cara i aplica't de nou crema hidratant.
- 9- Quan estiga la màscara totalment seca, pots escatar-la una mica per a eliminar les imperfeccions.
- 10- A continuació pots pintar-la al teu gust.
- 11- Per a finalitzar pots aplicar una capa de laca o vernís per a fixar la pintura. I lligar els cordons als costats per a subjectar-te bé la màscara a la cara.

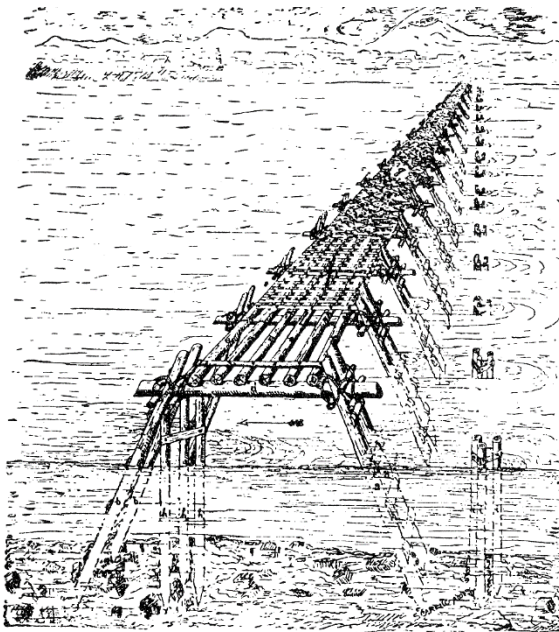
VII- Desxifrarem algunes taulettes de Vindolanda.
 Ací tens l'alfabet amb el qual escrivien els romans de *Britannia*, es tracta de l'alfabet romà en cursiva.

λ	d	c	δ	ε	ƒ	g	h	i	l
a	b	c	d	e	f	g	h	i	l
⋈	n	o	ι	q	r	s	t	u	
m	n	o	p	q	r	s	t	u	

VIII- Lectura i comprensió del text:

La construcció del pont sobre el Rin

XVII. César, per les raons ja comentades, estava decidit a creuar el Rin; però fer-ho en barques ni li semblava segur ni conforme a la seua reputació i a la del poble Romà. Però, malgrat que era difícil alçar un pont sobre un riu tan ample, impetuós i profund, seguia obstinat a fer-ho [...]

La seua idea va ser aquesta: Preparar unes fustes gruixes, punxegudes en la part inferior i llargues quant era profund el riu, afonant-les no perpendicularment a manera de pals, sinó inclinades

cap al corrent del riu [...] De banda a banda travessaven bigues gruixudes de dos peus a mesura del buit entre les juntures de les fustes, en l'intermedi de les quals eren encaixades, assegurant-les en totes dues parts en l'extremitat amb dues clavilles, les quals separades a l'inrevés l'una amb l'altra, consolidaven tant l'obra i estaven disposades de tal forma que com més espentara el corrent, s'estrenyien tant més unes parts amb unes altres.

Per damunt d'aquest entramat s'estenièn uns travessers que formarien el pis o sòl del pont. També, en la part inferior del riu es plantaven puntals inclinats i units al pont, que com a pilastres resistiren la força del corrent [...] perquè si els bàrbars amb intent de causar problemes, llançaren troncs d'arbres quedara disminuïda la violència del colp i no es danyara el pont.

XVIII. Concloua tota l'obra als deu dies que es va començar a ajuntar el material, passa l'exèrcit. César, havent posat bona guarnició a l'entrada i eixida del pont, va contra les tribus dels sicambres. En aqueix moment, van arribar fins ell representants de diverses tribus per a demanar-li pau i la seua amistat; respon a tots de grat, i mana li porten ostatges. No obstant això, els sicambres [...] carregant amb totes les seues coses, en veure amenaçades les seues terres, s'havien refugiat en els boscos. (Text a partir de César, Guerra de les Gal·lies, IV, 17 i 18)

Després de la lectura del text, respon a aquestes preguntes:

- a) Creus que els soldats romans només es dedicaven a lluitar?
- b) Com eren els pals que van col·locar per a construir el pont?
- c) Per què César no volia creuar el Rin en barques?
- d) De què estava fet el pont?
- e) Investiga quin altre riu a més del Rin actuava de frontera per als romans.
- f) Quant temps van tardar a construir el pont? et sembla molt o poc per a aqueixa època?
- g) D'on creus que van traure el material com, per exemple, els troncs de fusta?
- h) Com va canviar la situació per als enemics de César i com van reaccionar ells davant la construcció de pont?
- i) Per a què els demana César ostatges a les tribus?

IX- Digues si aquestes afirmacions són vertaderes o falses:

AFIRMACIÓ	V	F
La <i>tessera hospitalis</i> és una fortificació militar en <i>Britannia</i> .		
Quan s'allistaven a l'exèrcit havien de passar una prova anomenada " <i>probatio</i> "		
<i>Latrunculi</i> era el joc amb el qual es distreien els soldats romans.		
Els soldats romans a penes caminaven.		
Els legionaris romans portaven unes sandàlies anomenades <i>focale</i> .		
La <i>lorica segmentata</i> estava feta amb plaques articulades.		
<i>Testudo</i> és una formació que es deia així per semblar una closca de tortuga.		
Al punyal romà se'n deia <i>pilum</i> .		
Els soldats feien un jurament en entrar en l'exèrcit que es deia <i>signaculum</i> .		

X- Relaciona els conceptes de la columna de l'esquerra amb els de la dreta:

<i>POSCA</i>	SOLDATS EN LLATÍ
<i>BVCELLATVM</i>	JAVELINA
<i>PROBATIO</i>	CUIRASSA
<i>SACRAMENTVM</i>	MOCADOR COLL
<i>MILITES</i>	BARRACÓ AMB 8 SOLDATS
<i>IMAGO</i>	GALETA DE BLAT
<i>SIGNACVLVM</i>	PUNYAL
<i>CONTVBERNIVM</i>	PROVES RECLUTAMENT
<i>TESTVDO</i>	MÀSCARA DE CERA
<i>CINGVLVM</i>	BEGUDA REFRESCANT
<i>PILVM</i>	FORMACIÓ AMB FORMA DE TORTUGA
<i>LORICA</i>	PLACA IDENTIFICACIÓ
<i>PVGIO</i>	JURAMENT
<i>FOCALE</i>	CINTURÓ

XI- Completa les següents afirmacions:

- Els soldats romans passaven el seu temps lliure jugant als.....i al
- L'espasa anomenada mesurava unscms
- Els joves romans que volien ser soldats s'allistaven alsanys.
- La *lorica segmentata* estava feta amb plaques.....
- La fortalesa de Vindolanda estava al costat del mur de
- Les sandàlies dels soldats romans portaven uns claus en la seua sola de cuir i es deien.....
- Els milites s'allistaven durantanys de la seua vida.
- Se sap que l'equip militar pesava molt, al voltant d'uns.....quilos.
- Col·locant els escuts sobre els seus caps formaven una espècie de, anomenada en llatí.....
- La placa d'identificació que es penjava al coll dels legionaris es deia i seria alguna cosa semblança a les plaques que porten en l'actualitat els nostres soldats.
- L'entrenament d'un soldat romà duravamesos.

XII- Anem a jugar amb les paraules. Ajuda't del diccionari per a completar les paraules derivades:

EN LLATÍ	PARAULES DERIVADES
<i>Exercitus</i> (exèrcit)	
<i>Castra</i> (campament)	
<i>Milites</i> (soldats)	
<i>Gladius</i> (espasa)	
<i>Scutum</i> (escut)	
<i>Signum</i> (senyal)	
<i>Veteranus</i> (ancià, antic)	
<i>Probatio</i> (prova)	
<i>Sacramentum</i> (jurament)	
<i>Legio</i> (legió)	
<i>Centurio</i>	

XIII- Identifica les accions que apareixen en les vinyetes d' Àsterix i completa el quadre amb les paraules que et donem com a pista:

Castra, *Testudo*, *Orbis* (cercle), *Turris*, *Muris*, *Terni lapilli*, *Acies* (formació), *Miles* (soldat), *Cuneus* (atac en cunya), *Ovatio* (trionf), *Cornu* (instrument musical)

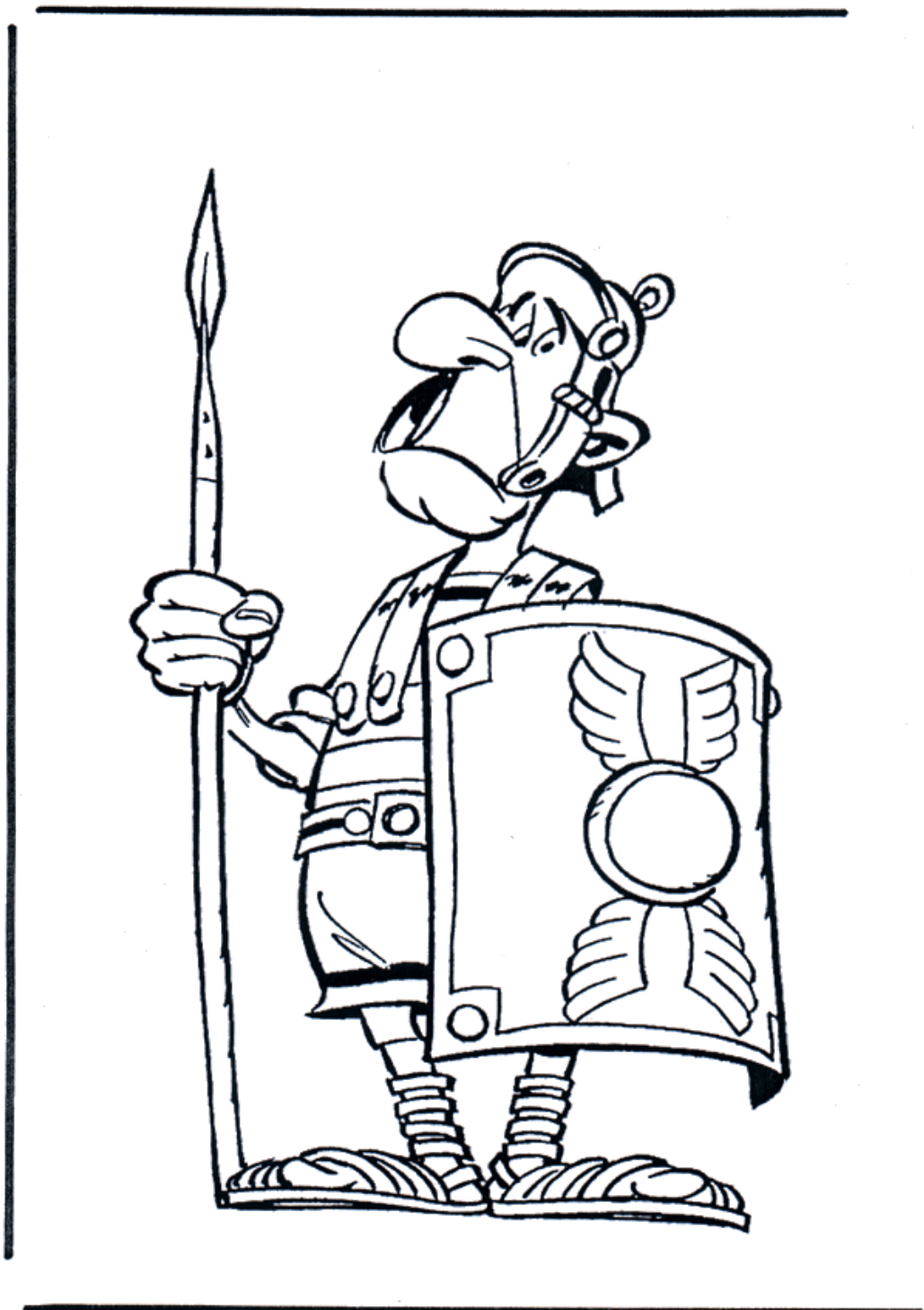
IMATGES	PARAULA CLAU
	
	
	
	
	

XIV- Acoloreix els següents dibuixos d'Àsterix

dibujoscolorear.es

BAEBIA

XV- L'exèrcit romà estava compost per molts militars, cadascun tenia un paper important.

Centurió: se'l reconeix per portar un casc amb plomall horitzontal i una vara de vinya.

Optio: se'l reconeix per portar a la seua mà un pal d'ordre. És l'ajudant del centurió.

Signifer: se'l reconeix per portar l'estendard.

Aquilifer: se'l reconeix per portar l'àguila.

Cornicen: se'l reconeix pel *cornu* amb el qual es transmet les ordres.

Tubicen: se'l reconeix per portar una trompeta llarga o tuba per als senyals militars.

Sagittarius: se'l reconeix per portar un arc.

Eques: se'l reconeix per pertànyer a la cavalleria.

Identifica qui és qui segons les definicions que et presentem:

XVI- Vegem què tal et desemboliques davant la càmera.

T'animes a representar el paper de *Cerealis*?

Pots triar entre aquestes opcions:

- a) Redactar un text en el qual contes a la família totes les teues batalletes amb el teu benvolgut amic.
- b) Redactar un text en el qual et presentes davant la família quan arribes a la seua *domus*.
- c) Llegir de manera dramatitzada aquest text que t'adjuntem.

CEREALIS

Sóc *Cerealis*, soldat de la *legio X Gemina*. soc un legionari destinat en Britannia.

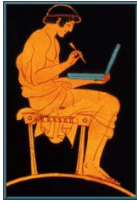
L'entrenament, el treball en equip i la disciplina són les nostres millors armes.

Passem moltes hores caminant, muntem el nostre campament i lluitem amb valor.

DALDIA

Posa imaginació i creativitat a la teua gravació!

RECURSOS DIGITALS

- Retallables de soldats romans en aquests enllaços [1](#) i [2](#)
- Retallables de [tota una legió](#).
- [Vídeo de la vida d' un soldat romà](#).
- Construir un casc romà:
<http://casco-romano.blogspot.com/>,
http://bastelbogen-online.de/Modelle_Bilder/Geschichte/Legionaershelm_oo_Anleitung.pdf,
<http://paperkraft.blogspot.com/2010/03/roman-imperial-helmet-papercraft.html>
<http://www.legionxiii.com/images/Kids/Centurion-Helmet-Craft.pdf>
- Construir un *castrum romanum*:
 Part 1 <http://papermau.blogspot.com/2011/10/roman-castrum-in-romania-by-papermau.html>
 Part 2 http://papermau.blogspot.com/2011/10/roman-castrum-in-romania-by-papermau_11.html
- Construcció d' una catapulta: <http://web1.taringa.net/posts/hazlo-tu-mismo/9950129/Mini-Catapulta.html>
- Muntar un tauler de *latrunculi*
- Llibre [Legiones romanas de Connolly](#)
- Publicacions del Camp d'aprenentatge de Tarragona
 - <http://cdatarragona.net/publicacionspublicacions/tarraco-a-lepoca-romanatarraco-a-lepoca-romana/22-el-legionari/>
 - <http://cdatarragona.net/publicacionspublicacions/tarraco-a-lepoca-romanatarraco-a-lepoca-romana/22-el-legionari/?lang=es>
- Vídeos en 3 D i presentacions disponibles en la xarxa:
 Sobre setges: <http://vodpod.com/watch/5934583-ejrcito-romano-republicano-asedio?u=ovando&c=chironis>
 Equip militar: <http://vodpod.com/watch/5934583-ejrcito-romano-republicano-asedio?u=ovando&c=chironis>
 Exèrcit romà:
<http://www.slideshare.net/search/slideshow?searchfrom=footer&q=ej%C3%A9rcito>
<http://vodpod.com/watch/5934583-ejrcito-romano-republicano-asedio?u=ovando&c=chironis>
<https://www.youtube.com/watch?v=h4kkgH5Osbg>

